

УДК 323.2(591)"1948/1950"

DOI <https://doi.org/10.31212/tokovi.2025.1.cav.231-262>

Оригинални научни рад/Original scientific paper

Примљен/Received: 10. 10. 2024.

Прихваћен/Accepted: 6. 3. 2025.

Јован ЧАВОШКИ

Институт за новију историју Србије

jcavoski@yahoo.com

ORCID: 0000-0003-0771-3620

Бурма у пожару: каљење несврстаности између унутрашње побуне и опасности колонијалне рестаурације (1948–1950)*

АПСТРАКТ: Овај чланак се бави првим годинама од стицања независности Бурме, када се земља нашла на ивици опстанка услед издијања бројних оружаних побуна и неприкривеног страног мешања које је земљу стављало на прву линију Хладног рата у Азији. У том критичном периоду мукотрпно се калила несврстана позиција нове владе у Рангуну која је потом позиционирала Бурму као једног од пионира и предводника глобалне несврстаности у наредном периоду.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: Бурма, независност, побуна, несврстаност, колонијализам, Хладни рат

Увод

Слично као и данас када се централна војна власт у Мјанмару (Бурма до 1988. године) налази под опсадом побуњеничких група свих политичких и етничких доја, где је грађански рат најалост постао константа савремене историје те земље, тако се и после стицања незави-

* Чланак је настао као резултат рада у Институту за новију историју Србије који финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација РС, а на основу Уговора о реализацији и финансирању научноистраживачког рада НИО у 2025. години бр. 451–03–136/2025–03/200016.

ности од Британске империје 4. јануара 1948. године ондашња Бурманска унија суочила са непрекидним низом политичких немира, војних устанака, економских тешкоћа и непосредног страног политичког и војног мешања, како суседа, тако и супротстављених блокова који су почели доминирати међународним поретком. Нашавши се тако стиснута између два азијска џина, Индије и Кине, који су већ историјски обликовали њену судбину вековима, као и нових суперсила Истока и Запада које су све више пројектовале своје идеолошке и војно-политичке интересе широм света, независна Бурма се од самог почетка морала ухватити укоштац са огромним задатком очувања и снажења тек стеченог, крхког суверенитета и територијалног интегритета који су већ на самом почетку били доведени у питање. Тиме се целокупна борба за ослобођење од британске и јапанске колонијалне власти могла, у крајњем исходу, свести на нулу и тиме обесмислити вишедеценијске напоре бурманских бораца за слободу, нарочито током година Другог светског рата.¹

Бурманска борба за независност је трајала више од пола века, пролазећи кроз бројне успоне и падове, увек настојавши да вешто балансира између супротстављених великих сила, пре свега Британије, Кине и Јапана, често изненада мењајући савезника на том путу, правећи и принципијелне и непринципијелне нагодбе, али увек оставши доследна једном и непромењивом циљу, а то је било коначно колонијално ослобођење. Исто тако, као што су то видели борци за слободу предвођени Аунг Саном, оцем независне Бурме, циљ је био и повратак старе славе земљи која је вековима била доминантна сила Југоисточне Азије, а која би у новим светским околностима водила независну, несврстану и лево оријентисану политику, суштински различиту од оба хладноратовска блока.² На том путу било је доста тешких компромиса, нарочито у првим годинама после Другог светског рата, али је Аунг Сан ипак успео да пронађе

1 Више о току и исходу бурманске борбе за ослобођење током година Другог светског рата види у Јован Ђавошки, „Други светски рат и njegove posledice kao formativno iskustvo posleratne burmanske politike”, *Istorija 20. veka* 2 (2024), 393–414.

2 Више о несврстаним и социјалистичким основама бурманске унутрашње и спољне политике види у Јован Чавошки, „Независност, несврстаност, социјализам: основе југословенско-бурманског партнерства у Хладном рату”, *Токови историје* 3 (2023), 157–185.

најидеалније средње решење, како са Британцима, тако и са бројним етничким и политичким групама, а које је гарантовало пуну независност земљи, останак Бурме ван Комонвелта, али и сувереност и територијалну целовитост уз давање одређеног степена аутономије националним мањинама, али без њиховог права на отцепљење.³

Нажалост, под доста сумњивим околностима, 19. јула 1947. године извршен је атентат на Аунг Сана и низ тадашњих политичара. Британци су сумњичени за заверу, али се то никада није могло доказати. Одлазак лидера таквог формата са историјске сцене је, истина, убрзао преговоре о стицању независности, пошто Британци нису желели да се суоче са свеопштом оружаном побуном као последицом⁴, али је, исто тако, довео и до тога да се направе одређени компромиси са званичним Лондоном, међу којима је била и одредба да ће наредне три године у Бурми остати Британска војна мисија (БВМ, *British Service Mission*) која би обучавала бурманске трупе, а била би задужена и за набавке оружја и војне опреме за потребе домаћина под нешто повољнијим условима, док би бурманска страна била обавезна да подржава трупе Комонвелта које би биле задужене да у будућности штите земљу од било каквог спољног напада. Осим тога, бурманска страна се обавезала да ће надокнадити сву штету британском бизнису која ће настати одласком колонијалних власти, а преузела је на себе да исплати и све дугове и зајмове које је створила претходна управа, чиме је себи наметнула доста велик финансијски терет, што је довело до жестоке критике нових власти од стране локалних комуниста.⁵

Без обзира на све критике, Бурма је овим споразумима добила пуну правну потврду потпуне државне независности, чему су деценијама тежили бројни бурмански политичари, док су спорне одредбе из области одбране и финансија имале само ограничени и привремени карактер и ни на који начин нису утицале на саму природу тешко стечене

3 U Maung Maung, *Burmese Nationalist Movements 1940-1948* (Honolulu: University of Hawaii Press, 1990), 276-284; *Report on the Frontier Areas Committee of Inquiry, Maymyo, April 24 1947* (Rangoon: GPS, 1947).

4 Shelby Tucker, *Burma: The Curse of Independence* (London: Pluto Press, 2001), 138-158.

5 Hugh Tinker, *Burma: The Struggle for Independence: Documents from Official and Private Sources, 1944-48*, Vol. 2 (London: HMSO, 1984), 794-798, 813-816; John F. Cady, *A History of Modern Burma* (Ithaca: Cornell University Press, 1960), 572-575.

независности. Већ после неколико година њихов утицај је престао да важи или је био доста умањен, тако да се више уопште и нису рефлектовале на унутрашњу или спољну политику земље. Ипак, нову централну владу у Рангуну (Јангон) очекивали су многи стари унутрашњеполитички изазови који још увек суштински нису били решени, али и нове спољнополитичке претње.

Овај рад, чији је циљ да покаже унутрашњу борбу у Бурми током првих година независности, а која је потом имала пресудан утицај на будући унутрашњеполитички и спољнополитички курс земље, примарно се заснива на необјављеним и објављеним документима из америчких, британских, индијских, кинеских, српских и мјанмарских архива, као и на релевантној међународној литератури.

Издијање іраћанскої райа и хладнорайшовски конітекстї у Азији

Када је нова влада, предвођена првим премијером независне Бурме Такин Нуом (од 1952. биће познатији свету под именом У Ну), једним од првака ослободилачког покрета и новоизабраним вођом владајуће странке Антифашистичке лиге народне слободе (АЛНС, Antifascist People's Freedom League), ступила на власт, већ су две герилске групе биле прогласиле оружану борбу са новим властима, а то су били малобројнији комунисти „Црвене заставе” (тзв. троцкисти) и „Муџахиди”, муслимански побуњеници из северозападне провинције Аракан (данашња држава Ракајн у којој и даље делују сличне оружане групе), а очекивало се да ће им се ускоро придружити и комунисти „Беле заставе”, који су били знатно бројнији и ближи комунистичким партијама СССР-а, Индије и Кине. Штавише, обе фракције комуниста биле су за револуцију и насилно рушење нових власти још од краја 1946. године, тако да је оружани сукоб са њима био само питање дана.⁶ На листи побуњеника били су и каренски и шански сепаратисти, који су раније чинили кичму колонијалних трупа, те су тиме имали и значајно ратно искуство, као и незадовољни делови новостворених оружаних снага (Татмадо) који нису видели сопствене интересе истоветним са новим властима, те припадници

6 U San Nyein, and Daw Myint Kyi, *Myanmar Politics*, Vol. 1 (Yangon: Myanmar Historical Commission, 2006), 37–39, 44–45.

Народне добровољачке организације (НДО), паравојне формације која је настала током последње фазе ослобођења Бурме од јапанске окупације као средство притиска на британске власти, а чија су идеолошка стремљења ишла све више улево од онога што је промовисала АЛНС као сопствену социјалистичку агенду.⁷

У сваком случају, већ у лето 1948. године, по неким проценама, чак 15.000, а врло вероватно и много више, до зуба наоружаних герилаца свих боја се борило против владиних трупа, а командант бурманских оружаних снага генерал Не Вин, један од хероја борбе против Јапанаца и потоњи војни диктатор Бурме од 1962. године, могао се ослонити на само две хиљаде војника, углавном распршених по ослабљеним и слабо опремљеним батаљонима и четама које су одлазећи Британци одбијали да одмах и безусловно снабдеју преко потребним ратним материјалом. Разлог томе био је и што су британске колонијалне трупе у Бурми биле углавном састављене од мањинских етничких група, а које су се, стицањем независности, окренуле против централне власти тражећи или широку аутономију или потпуну независност, упркос ранијим споразумима са Аунг Саном.⁸ Узевши све у обзир, ово је, без икакве сумње, био најкритичнији тренутак у историји независне Бурме када је координираним герилским нападима у питање било доведено само њено постојање као суверене и слободне државе, а Британци су, користећи овај моменат, преко потенцијалне војне и економске помоћи, намеравали да поново учврсте свој утицај и тиме себи запечате даљи опстанак на том простору.

Оно што је још више утицало на истакнути геополитички профил Бурме у овом периоду била су и друга дешавања на азијском простору. Не само да је Хладни рат већ био увелико ступио на европску сцену, већ се постепено почео ширити и на Азију. Још увек неразјашњена дешавања везана за Други конгрес КП Индије и Омладинску конференцију комуниста Југоисточне Азије у Калкути фебруара 1948. године, на којима су југословенски представници одиграли контро-

7 Nicholas Tarling, *Britain, Southeast Asia and the Onset of the Cold War, 1945-1950* (Cambridge: Cambridge University Press, 1998), 270–272.

8 Maung Maung, *Burma and General Ne Win* (Rangoon: Religious Affairs Department, 1969), 206–207.

верзну улогу,⁹ имали су извесног утицаја на раст снаге комунистичког покрета широм јужне и југоисточне Азије, што се огледало и у скоро истовременом избијању оружаних побуна у Индији, Бурми, Малаји, Индонезији у пролеће те године, што је и те како утицало на појачано интересовање западних сила, пре свега у контексту скорашњих великих победа кинеских комуниста над Чанг Кајшековом владом на североистоку земље.¹⁰ Иако су после одласка из Индије британске дипломате Бурму посматрале са смањеним интересом, ипак је њен стратешки значај за британско присуство у региону Југоисточне Азије био и даље незаобилазан.¹¹ Управо због тога је БВМ у Бурми била гарант присуства званичног Лондона у свим важнијим војно-политичким дешавањима у тој земљи.¹²

У овом периоду, као и касније, читав овај простор имао је прворазредан значај за америчко стратешко планирање у Азији, као и за њихове тамошње економске интересе, нарочито кад се то посматрало из угла скоре победе комуниста у Кини и њиховог могућег политичког утицаја у земљама Југоисточне Азије. Амерички планери су често посматрали Бурму као неуспешан пример прераног преноса власти, где је жестоки национализам однео коначну превагу, иако геополитичке околности још увек нису биле довољно сазреле.¹³ У овом периоду, стратешки значај Бурме био је на истом нивоу као и Индокине, тако да су амерички планери сматрали да би било каква промена власти у Рангуну имала далекосежне геополитичке последице: „Осим даљег губитка западног престижа, комунистичка превага над Бурмом даље би угрозила Индију и Пакистан... Штавише, такав развој догађаја, нарочито ако би био пове-

9 Више о југословенској улози у овим догађајима види у Jovan Čavoški, „Overstepping the Balkan Boundaries: the Lesser Known History of Yugoslavia’s Early Relations with Asian Countries”, *Cold War History*, Vol. 11, No. 4 (2011), 557–577.

10 Larisa Efimova, „Did the Soviet Union instruct Southeast Asian Communists to Revolt? New Russian Evidence on the Calcutta Youth Conference of February 1948”, *Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 40, No. 3 (2009), 449–469.

11 *British Documents on Foreign Affairs* (BDFA), Part 4, Series E, Asia, 1948, Vol. 7 (University Publications of America, 2001), 7.

12 Peter Lowe, *Contending with Nationalism and Communism: British Policy toward Southeast Asia, 1945–65* (London: Palgrave, 2009), 103.

13 Digital National Security Archive (DNSA), PD00145, U.S. Policy toward Southeast Asia, 1. јул 1949.

зан са настанком просовјетске владе у Индокини, представљао би директну претњу данашњем режиму на Тајланду и у Малаји... Према томе, ситуација у Бурми непосредно утиче на стабилност региона где је амерички политички, економски и стратешки интерес врло очигледан.”¹⁴ Као што се из овога може видети, геополитички значај Бурме био је више него јасан.

Осим тога, оно што је приде утицало на западне силе да се још више заинтересују за политичку будућност Бурме била је чињеница да се ипак радило о левичарском режиму, иако непријатељски настројеном према локалној комунистичкој партији, који је тражио контакте и са Совјетским Савезом. Тако је већ јануара 1948. године бурманска влада послала у тајну мисију у Њу Делхи У Маунг Она, У Нуовог саветника и човека који је крајем 1947. године долазио и у Југославију да посматра њен друштвено-политички систем, да се сретне са тамошњим совјетским амбасадором и убрза питање узајамног признања и размене амбасадора. Исто тако, он је требало да испита могућности да једна бурманска економска мисија ускоро посети СССР, како би проучавала совјетски систем економског планирања, нарочито у сфери колективизације и механизације пољопривреде, масовног образовања итд.¹⁵ Иако је потоња комунистичка побуна утицала на нижи интензитет односа са званичном Москвом, западним дипломатама није могло да промакне да је Бурма покушавала да заснује односе и са супарничким блоком. Ипак, Москва је тада била одлучила да игнорише бурманску иницијативу, тако да су дипломатски односи званично успостављени тек августа 1950. године, а спроведени у дело тек пола године касније.¹⁶

Бурмански комунистички делегати Такин Тан Тун, Такин Ба Тејн Тин и др., иако је њихова партија већ била у озбиљном политичком сукобу са руководством АЛНС, легално су учествовали у раду Другог конгреса КП Индије, где су се кратко сусрели и са гостујућим југословенским делегатима Владимиром Дедијером и Радованом Зоговићем, који

14 DNSA, SE00081, The Communist Influence in Burma, 11. јануар 1950.

15 National Archives of Myanmar (NAM), 15/3(9), File 23, Letter from the Foreign Minister U Tin Tut to the Burmese embassy in India, 30. 1. 1948.

16 Frank N. Trager, *Burma from Kingdom to Republic: A Historical and Political Analysis* (New York: Greenwood Press, 1976), 216.

су им дали савет како треба спровести револуцију.¹⁷ Такин Тан Тун је на овом скупу, како је јављала индијска обавештајна служба, одржао ратоборан говор у коме је жестоко напао бурманску владу као проимперијалистичку и обећао је јединство свих левих снага у борби за стварање државе радника и сељака у Бурми.¹⁸ Иако је данас познато да Дедијер и Зоговић нису отпутовали за Бурму, на основу бурманских обавештајних докумената можемо видети да је велики број страних новинара и других представника комунистичких партија посетио Рангун убрзо после овог скупа у Калкути, а међу њима је био и један југословенски новинар – Душан Пухало. Њега помиње Дедијер у својој књизи, али нигде не каже да је он отпутовао за Бурму из Калкуте, иако видимо да бурманске власти говоре о његовој посети и ратоборним говорима које је одржао.¹⁹

Сви ови посетиоци, укључујући и Пухала, одржали су предавања на различитим скуповима КП Бурме (Бела застава), нарочито на великом сеоском скупу у граду Пјинмана у централном делу земље, а највише се дискутовало о пропаганди, идеологији и будућим акцијама. Постојале су индикације да су делегати совјетског Комсомола, који су кратко свратили у Рангун, саветовали Такин Тан Туна да се тајно повуче из града и чека отварање совјетске амбасаде у Бурми, док је КП Бурме одржавала контакт и са представницима КП Кине у пограничној провинцији Јуннан, али и са неким индонежанским и вијетнамским комунистима.²⁰ Нажалост, за овакве тврдње нема директнијих доказа. Исто тако, индијски комуниста Гхошал је имао извесног утицаја на обликовање милитантне линије бурманских комуниста, отворено позивајући на насилно рушење владе АЛНС, али он није присуствовао поменутиим скуповима у Калкути.²¹ Упркос свему, један од тадашњих

17 University of Michigan Library (UML), Vladimir Dedijer Papers, Box 1, 1948 – the Indian Journal, February-March 1948. Дедијер је овај дневник спремио за штампу средином 1960-их на молбу неких индијских комуниста, тако да је неке од револуционарних формулација које је изрекао 1948. ублажио у овом накнадном осврту који ипак никад није био објављен.

18 NAM, HSB 48/A, File 50, Subversive activities of the Communists, 15. 3. 1948.

19 Vladimir Dedijer, *Izgnubljena bitka J. V. Staljina* (Rijeka: GRO Liburnija, 1982), 33.

20 NAM, HSB 48/A, File 50, Subversive activities of the Communists, 30. 4. 1948.

21 Bertil Lintner, *The Rise and Fall of the Communist Party of Burma (CPB)* (Ithaca: Cornell University Press, 1990), 13.

комунистичких лидера Такин Ба Тејн Тин касније је упорно тврдио да, осим жестоке реторике, у Калкути није било никакве завере да се покрене потоњи оружани устанак.²² Ипак, оно што је тадашњим посматрачима било врло индикативно у овом случају јесте да је побуна бурманских комуниста избила само неколико недеља после свих ових дешавања, што је покретало извесне сумње о спољној координацији, али је данас извесно да бурмански комунисти нису имали никакве озбиљније контакте са Совјетским Савезом.

Иако је политички део сукоба између АЛНС и КП Бурме почео још крајем 1946. године, оружани део већ је био избио марта 1947, када су јединице бурманске војске, под командом Не Вина, морале да силом гуше побуну сељака предвођених комунистима у области већ поменутог комунистичког упоришта града Пјинмана (Operation Flush).²³ Још веће побуне су тек предстојале. Већ крајем марта 1948. године одржан је велики митинг КП Бурме у Рангуну (75.000 учесника) на коме је Такин Тан Тун позвао на оружани устанак и рушење Такин Нуове владе, упркос чињеници да је овај дан раније позвао на помирење и политичко јединство свих партија.²⁴ Наредног дана (28. март) полиција је, по наређењу У Чо Нјена, вође Социјалистичке партије Бурме и тадашњег министра унутрашњих послова, а који је поседовао поверљиве информације из врха КП Бурме да се спрема оружана побуна,²⁵ упала у седиште партије, али није затекла ниједног од лидера који су већ били отишли у илегалу и упутили се ка својим упориштима у унутрашњости. Бурманске власти имале су извесне индиције да је Аунг Санова удовица једно време крила лидере комуниста, али су ипак одлучили да не реагују на ове информације.²⁶ Упориште комунистичке побуне можемо наћи у руралним областима, нарочито међу сељацима који су тежили аграрној реформи, а често је била експлоатисана и антизападна црта бурманског национализма као

22 Martin Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity* (Bangkok: White Lotus, 1999), 104.

23 John H. McEnery, *Epilogue in Burma 1945-48* (Tunbridge Wells: Spellmount, 1990), 97-100.

24 U San Nyein, and Daw Myint Kyi, *Myanmar Politics*, Vol. 1, 53-54.

25 U Nu, *Saturday's Son: Memoirs of the Former Prime Minister of Burma* (New Haven: Yale University Press, 1975), 141-143.

26 NAM, HSB 48/A, File 50, Subversive activities of the Communists, 28. 3. 1948.

вид привлачења нових присталица.²⁷ Током 1948–1949. године оружана снага КП Бурме се кретала између 4000 и 25.000 герилаца и они су доминирали областима градова Пјинмана, Јаметин и Пегу и делтом реке Иравади, где су успостављали сопствене органе власти и посвуда нападали полицијске и армијске постаје.²⁸

Даље заоштравање ираћанској раиџа

СТИЦАЊЕМ НЕЗАВИСНОСТИ Бурма се још увек налазила у тешком положају, где је требало пажљиво одмерити интересе политичких и етничких група свих доја и уверења и од тога саставити нови политички консензус.²⁹ Међутим, не само да је политичка ситуација била деликатна већ је и економски положај Бурме био врло тежак. Земља још увек није успевала да достигне предратни ниво БДП-а, да би, услед побуне које су убрзо избиле, он пао на чак 60% предратног нивоа и полако се почео опорављати тек почетком 50-их година 20. века. Истовремено, влада је настојала да спроведе социјалистичке реформе у економији и ограничи утицај страног капитала, али су нереди у земљи још више отежавали такве планове.³⁰ У том тренутку, најозбиљнија опасност по централну владу долазила је од стране НДО (100.000 чланова), односно њеног левог крила, тзв. „Бела трака”, које је било прожето комунистичким утицајем, док је друга групација, тзв. „Жута трака”, била још увек лојална руководству АЛНС.³¹ Већ на самом почетку комунистичке побуне, бурманска влада је затражила од Британаца повећану војну помоћ у оружју и авионима који би постепено били пребацивани из Сингапура, али британска страна није журила да изврши своју обавезу.³²

27 Declassified Documents Reference System (DDRS), CK3100355099, Communist methods in Asia, 26. 8. 1949.

28 Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 125–126.

29 Владимир Федорович Василев, *История Мьянмы/Бирмы XX век* (Москва: ИВ РАН, Крафт, 2010), 236–239.

30 Ian Brown, *Burma's Economy in the Twentieth Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 2013), 93–102.

31 Richard Butwell, *U Nu of Burma* (Stanford: Stanford University Press, 1963), 100–101.

32 The National Archives (TNA), Foreign Office (FO) 643/110, Telegram from the British embassy in Burma, 16. 4. 1948.

Како би сузбио комунистичку пропаганду, али да би, пре свега, већину припадника НДО задржао на страни владе, Такин Ну је 25. маја одржао свој чувени говор „Програм левог јединства”, којим је наговестио успостављање социјалистичке државе у Бурми, нарочито у сфери вођења економије и обликовања државног апарата.³³ Он није искрено веровао у овакве идеје, али је политички прагматизам налагао овакав наступ како би леве елементе што више приближио Лиги, а да истовремено не антагонизује снаге блиске Британији и САД.³⁴ Без обзира на све, амерички званичници су били јако забринуте могућношћу да Бурма самоиницијативно пређе у комунистички табор, тако да нису били спремни да јој пруже преко потребну економску и војну помоћ.³⁵ Ипак, у пратећим говорима Такин Ну је кроз овај програм дефинисао и постулате бурманске несврстане политике која би се заснивала на равноправним политичким и економским односима са обе стране Хладног рата и на одбијању било какве стране помоћи која би „угрзила политичку, економску и стратешку независност Бурме”.³⁶ Управо се у овој идеји и огледао дугорочни значај овог документа у еволуцији бурманске ванблоковске политике, а сам Такин Ну је оштро нападао комунисте и припаднике НДО што су терали Бурму да се сврста и тиме само угрожавали њен међународни положај и независност.³⁷

Упркос очигледним политичким напорима Такин Нуа, крајем јула 1948. године дошло је до коначног расцепа унутар НДО, тако да се фракција „Жуте траке” прикључила Лиги, док су присталице „Беле траке” (4000 војника) одлучиле да оду у илегалу и отпочну сопствену побуну против власти у Рангуну. Пошто су имали приступ војним складиштима, успели су да се добро наоружају, а убрзо су им се придружили и делови бурманске армије и војне полиције који су били незадовољни својим положајем. Одметнути делови НДО заузели су околину више важнијих административних центара у централним деловима земље, а

33 Thakin Nu, *Towards Peace and Democracy* (Rangoon: Ministry of Information, 1949), 92–97.

34 U Nu, *Saturday's Son*, 149–151.

35 Kenton Clymer, *A Delicate Relationship: The United States and Burma/Myanmar since 1945* (Ithaca: Cornell University Press, 2015), 45–46.

36 Thakin Nu, *Towards Peace and Democracy*, 92–93.

37 Исто, 144.

у неким областима су чак почели да сарађују са комунистима, мада убрзо долази до оружаних сукоба и између ових двеју групација побуњеника.³⁸ Већ у августу цео Аракан и највећи део централне и јужне Бурме били су у рукама герилаца „Црвене и Беле заставе”, НДО, „Муџахида” итд., а од 311 полицијских станица у земљи, њих 88 су већ били контролисали побуњеници. Ипак, за сада су Качини, Чини и неки Карени, који су још увек чинили већину владиних трупа, и даље били лојални централним властима.³⁹ Чак је и сам Рангун био паралисан бројним демонстрацијама и штрајковима, па је тек посета цејлонске државне делегације, предвођене будућим премијером Џоном Котелавалом, а која је носила драгоцене будистичке реликвије, коначно довела до смиривања ситуације у престоници.⁴⁰

Поделе у војном врху између десничара и левичара, сукоб неких команданата, као Бо Зе Ја (Bo Ze Ya), потоњег вође одметнутог крила НДО, са генералом Не Вином око првенства команде и могућих промена у влади, знатно су ослабили бројност и снагу бурманских оружаних снага и то баш у кључном моменту даље ескалације грађанског рата.⁴¹ Ширење побуне и те како је утицало на ауторитет Такин Нуове владе, па је он помишљао на оставку, док су неки десничарски чланови владе, као министар одбране Бо Лет Ја, желели да формирају владу без социјалиста који су сматрани главним узрочницима сукоба са комунистима. Томе су се супротставили сами социјалистички лидери које је онда подржао и Не Вин, а У Чо Нјен је заузврат стао иза Не Вина као кандидата за новог начелника генералштаба. На тај начин, умерене леве снаге однеле су превагу у влади и армији, мада је то онда резултирало отвореним сукобом у армијском врху и одметништвом више важних јединица које су имале комунистичке склоности.⁴² Међутим, ускоро су бурманске оружане снаге биле још више ослабљене новим дезертерствима, а оружана побуна се све више распламсавала широм земље.

38 U San Nyein, and Daw Myint Kyi, *Myanmar Politics*, Vol. 1, 55–56.

39 Smith, *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*, 109.

40 John Kotelawala, *An Asian Prime Minister's Story* (London: George G. Harrap, 1956), 71–73.

41 Robert H. Taylor, *General Ne Win: A Political Biography* (Singapore: ISEAS, 2015), 114–115.

42 U Nu, *Saturday's Son*, 155–159.

Крајем 1948. године долази до нове кризе у односима са Каренима, који су и даље тешко прихватили нови живот унутар Бурманске уније. Њихова главна политичка организација, Каренски национални савез (КНУ, Karen National Union), бојкотовала је уставотворну скупштину, док после независности они нису били спремни ни да учествују у владиној комисији која би дефинисала границе аутономних области најзначајнијих националних мањина. Још јула 1947. године Карени су формирали и своју паравојну формацију, Каренску националну одбрамбену организацију (КНОО, Karen National Defence Organization), која је представљала и најозбиљнију војну силу са којом је требало да се бори Татмадо.⁴³ Влада је покушала да их придобије наоружавајући КНОО, пружајући им прилику да учествују у одбрани земље и тако се изборе за своја права, али је већ крајем децембра 1948. и почетком јануара 1949. године отпочела велика побуна Карена, који су се сада борили за своју засебну државу – Каренистан.⁴⁴ Да би ствар била још тежа, Бурманци су успели да ухвате једног британског официра који је директно помагао Каренима да подигну побуну и оборе тадашњу владу, што је још више компликовало спољне односе Бурме, јер је било све извесније да су Карени радили макар са прећутним одобрењем неких британских владиних кругова.⁴⁵ Касније су се они обраћали и америчким дипломатама са захтевима за оружјем и подршком, мада су некад сарађивали и са локалним комунистима.⁴⁶ Штавише, почетком 1954. године амерички званичници су све више размишљали да се ослањају на Карене и друге мањинске етничке групе како би водили борбу са комунизмом у Азији, али су локалне америчке дипломате то одбацивале као сувише ризичан потез.⁴⁷ Са устанком КНОО и последњи каренски припадници Татмадоа су напустили државну службу и придружили се својим сународницима, а овај сукоб постао је један од најкрвавијих у грађанском рату.⁴⁸

43 U San Nyein, and Daw Myint Kyi, *Myanmar Politics*, Vol. 1, 60–63.

44 BDFA, Part 4, Series E, Asia, 1949, Vol. 9 (2003), 13–15.

45 Christopher Bayly, and Tim Harper, *Forgotten Wars: The End of Britain's Asian Empire* (London: Penguin, 2007), 393–398.

46 National Archives and Records Administration (NARA), Record Group (RG) 59, Central Decimal Files (CDF), 690B.92/5-2152, Telegram from the U.S. embassy in Thailand, 21. мај 1952.

47 Clymer, *A Delicate Relationship*, 138–140.

48 Исто, 49–52.

Без отворене побуне Карена, Влада у Рангуну би засигурно врло брзо успела да порази комунисте и НДО, који нису били толико бројни и превише добро наоружани, али је устанком Карена, а са њима и Мона на југу земље, у Бурми дукнуо свеопшти грађански рат. Широм централне и јужне Бурме неколико одреда владиних трупа суочавало се са скоро 30.000 побуњеника свих боја који су овладали највећим делом земље и полако су ширили територију под својом контролом.⁴⁹ Током 1949. године влада је ефективно контролисала само Рангун са најближом околином, мада је крајем априла и сама престоница неколико пута била угрожена, нарочито престонички аеродром Мингаладон, док су једино државе Качин и Чин на северу биле више-мање лојалне централним властима, али оне, услед удаљености, нису ни могле много да помогну у одбрани централних делова земље.⁵⁰ Тек је успешна одбрана градова Инсејн и Пегу омогућила да се коначно спаси престоница и делимично преокрене ситуација на фронту.⁵¹ Ово је управо био тренутак када се Бурма нашла у највећој кризи после стицања независности, што је могло довести до дезинтеграције земље или успостављања стране доминације, било од стране западних сила или комунистичке Кине.

Као покушај да се пронађе извесно компромисно решење, марта 1949. године социјалистички чланови владе напустили су то тело како би омогућили Такин Нуу и новом министру одбране Не Вину да покушају да пронађу компромисно решење са комунистима, НДО и Каренима, пошто су ови имали највише примедба на учешће СПБ у раду владе, сматрајући их највише кривим за пропаст политичког дијалога и креирање новог политичког курса АЛНС.⁵² Такин Ну је априла 1949. године понудио примирје Каренима, уз извесне политичке уступке, које су, са своје стране, гарантовали амбасадори земаља Комонвелта, али је и овај предлог био коначно одбијен.⁵³ На другу годишњицу Аунг Сановог убиства премијер је још једном понудио и нови програм „Мир за годину дана”, представивши тада план великих политичких, економских и војних

49 Thakin Nu, *Towards Peace and Democracy*, 168–176.

50 Hugh Tinker, *The Union of Burma: A Study of the First Years of Independence* (Oxford: Oxford University Press, 1959), 41–47.

51 U Nu, *Saturday's Son*, 177–178, 186–187.

52 U San Nyein, and Daw Myint Kyi, *Myanmar Politics*, Vol. 1, 72–74.

53 BDFA, Part 4, Series E, Asia, 1950, Vol. 11 (2003), 9.

реформи којима би се обновило национално јединство и коначно обуставио оружани сукоб.⁵⁴ Али, упркос свему, грађански рат у земљи се неумољиво настављао.

Ипак, свима је било јасно да је компромис са већином побуњеника био немогућ, тако да су се већ јануара 1950. године социјалисти тихо вратили у владу, док је У Чо Нјен то учинио тек 1951. године, чекајући бољу прилику да учврсти свој положај.⁵⁵ Крајем 1949. године иницијатива на бојном пољу полако је почела да прелази у руке владиних трупа, мада то није била толико заслуга Татмадоа који је претрпео велике губитке дезертерством многих својих припадника, већ су томе допринели одреди ветерана које је успела ефикасно да организује и опреми Социјалистичка партија и пошаље их у одбрану Рангуна и околних области.⁵⁶ Већ средином 1950. године долази и до масовног осипања и предаје герилаца из редова НДО, што је знатно ослабило снаге присталица побуне.⁵⁷ Татмадо је своју нову националну улогу потом искалио у борбама са одметнутим трупама кинеских националиста, када је Хладни рат већ био отворено ступио на тле Бурме, а Југославија је у томе касније одиграла важну улогу као један од најпоузданијих бурманских савезника на међународној сцени.⁵⁸

У иошрази за сираном иодришком

Када говоримо о спољној помоћи у борби против побуњеника, „Програм левог јединства” је озбиљно узнемирио британску владу, која је сматрала да је званични Рангун направио радикални заокрет улево, па се појавио отворени страх, како за британске економске интересе у земљи, тако и за општи стратешки положај Бурме.⁵⁹ Ово се нарочито огле-

54 Thakin Nu, *Towards Peace and Democracy*, 220–230.

55 Trager, *Burma from Kingdom to Republic*, 112–113.

56 Mary P. Callahan, *Making Enemies: War and State Building in Burma* (Ithaca: Cornell University Press, 2003), 140–142.

57 BDFA, Part 4, Series E, Asia, 1950, Vol. 11, 43.

58 Више о томе у Јован Чавошки, „Рука испружена преко света: југословенска подршка Бурми у борби против спољне агресије 1952–1954”, *Токови историје* 2 (2018), 143–176.

59 BDFA, Part 4, Series E, Asia, 1948, Vol. 7, 40–41.

дало у британском одуговлачењу да хитно снабдеју бурманску армију пушкама, авионима и оклопним возилима (23.000 пушака, 17 милиона комада муниције, авиони спитфајер, 30 оклопних возила итд.), што је бурманска страна тражила одмах по избијању комунистичке побуне, а потом и још неколико пута током 1948. године. Форин офис је чак једном сугерисао да би требало обуставити испоруке оружја и повући међународну подршку бурманској влади док се не рашчисти ситуација у земљи.⁶⁰ Тек у септембру те године је било одлучено да се у Бурму пошаље једна мања количина стрелачког наоружања и муниције, иначе недовољна за растуће бурманске потребе.⁶¹ Неке британске дипломате су чак сугерисале да се пошаље један мањи одред војске да помогне бурманској армији у гушењу побуне, што Бурманци никако не би прихватили, али овакво решење је било званично одбијено. Британија је, по ранијем споразуму, наставила да шаље Бурми помоћ у оружју, али увек у недовољним количинама и са закашњењем, што је утицало на раст незадовољства у Рангуну.⁶² Генерал Не Вин је био изузетно незадовољан држањем БВМ, лошим одабиром њеног састава, као и очигледним одуговлачењем у испорукама оружја његовим јединицама које су тада водиле жестоке борбе широм земље.⁶³

Упркос очигледном одуговлачењу са британским испорукама оружја, бурмански лидери су и даље сматрали да би требало да се, по овом и сличним питањима, поуздају у помоћ и подршку званичног Лондона. Како се грађански рат још више компликовао, тако је Такин Ну средином 1949. године опрезно изјавио да његова земља нема одбрамбених пактова или економских савеза на које би могла да се ослони, индиректно указавши да би ситуација могла да се у ближој будућности и промени, како би Бурма „ступила у узајамно корисне споразуме или аранжмане, одбрамбене и економске, са земљама са којима делимо исти интерес”.⁶⁴ Још у мају те године министар спољних послова Е Маунг опре-

60 TNA, CAB 129/27, The political situation in Burma, 11. 6. 1948.

61 TNA, FO 643/110, Telegram from the Foreign Office to the British embassy in Burma, 16. 9. 1948.

62 Matthew Foley, *The Cold War and National Assertion in Southeast Asia: Britain, the United States, and Burma, 1948-1962* (London: Routledge, 2010), 17–18, 22–23.

63 Robert H. Taylor, *General Ne Win*, 125.

64 Thakin Nu, *Towards Peace and Democracy*, 209.

зно је предложио да се формира одбрамбени пакт са Индијом и Пакистаном, мада ова идеја више никад није била покретана.⁶⁵ Сличну идеју је почетком тог месеца Такин Ну предложио и у свом писму Џавахарлал Нехруу, али је индијски премијер то одбио као неоствариво.⁶⁶ Ово је био јединствени моменат у историји независне Бурме, када су лидери АЛНС озбиљно разматрали могућност трајнијег сврставања са једним блоком како би очували независност и интегритет земље.

Тако се већ почетком јануара 1949. године бурманска влада обратила званичном Лондону са захтевом за финансијску помоћ од 34 милиона фунти, како би се, у време највеће кризе грађанског рата, спасила финансијска стабилност земље и попуниле празнине у буџету. Бурманска страна је била спремна и да се таква помоћ пружи на нивоу Комонвелта, иако је званични Рангун, стицањем независности, одбио да се придружи овој организацији. Међутим, ту су почели да се јављају нови изазови, пошто су Британци желели да питање војне и финансијске помоћи Бурми непосредно вежу за проблем решавања односа између централне владе и Карена.⁶⁷ Према томе, британски званичници су одлучили да делују у мултилатералном кључу, кроз институције Комонвелта, како би притисак био још већи и ефективнији. Иначе, како су дознале југословенске дипломате, читава дискусија о набавкама оружја држала се у Лондону у најстрожој тајности јер се рачунало да би то олакшало коначни повратак Бурме у Комонвелт, па је требало тиме предупредити било какву опозицију Такин Нуу.⁶⁸ Независно од Британаца, Нехру је, исто тако, понудио да посредује између бурманске владе и Карена, али се, истовремено, позитивно огласио и на захтев за хитним испорукама оружја за 10 батаљона бурманске армије. Читава ствар је већ била озбиљно разматрана у Њу Делхију током предстојеће посете бурманског премијера у априлу.⁶⁹

65 Cady, *A History of Modern Burma*, 597.

66 *Selected Works of Jawaharlal Nehru (Second Series)* (SWJN), Vol. 11 (New Delhi: Jawaharlal Nehru Memorial Fund, 1991), 372.

67 Tarling, *Britain, Southeast Asia and the Onset of the Cold War*, 343–344.

68 Дипломатски архив Министарства спољних послова Републике Србије (ДАМСПС), Политичка архива (ПА), година 1949, фасцикла (ф) 89, документ 43023, Телеграм југословенске амбасаде у Британији, 17. 2. 1949.

69 SWJN, Vol. 10 (1990), 390, 408.

Према томе, крајем фебруара у индијској престоници је била сазвана конференција представника Комонвелта (Британија, Индија, Цејлон и Аустралија) како би се дискутовало о евентуалној финансијској помоћи Бурми, мада се и овај скуп на крају углавном бавио питањем положаја Карена у тој земљи, а мање тиме како помоћи бурманској влади да опстане под свеопштом опсадом.⁷⁰ Када је Нехру пренео Такин Нуу намеру представника Комонвелта да посредују у решавању каренског проблема, нудећи заузврат финансијску помоћ, бурмански премијер је одлучно одбио овакву понуду, указавши да Комонвелт покушава да искористи неприлике у које је запала његова земља како би Бурму натерали да се придружи овој организацији.⁷¹ Иако су већи порази у грађанском рату ипак натерали бурманске званичнике да понуде компромисно решење Каренима у априлу, неуспех ове иницијативе коначно је утицао на владу у Рангуну да у јуну 1949. године одбије сваку помоћ Британије или Комонвелта која би била подвргнута било каквим политичким условљавањима.⁷²

Истовремено, иако Индија није имала вишка ни оружја, ни новца које би могла одмах послати у Бурму, већ се и сама морала обратити Британији за такву помоћ, Нехру је врло озбиљно схватао ситуацију у суседној земљи, нарочито када је у питању била сигурност индијске националне мањине.⁷³ Индијски премијер је приватно апеловао на Такин Нуа да прихвати понуђену финансијску помоћ Комонвелта и пронађе одређени модус да се регулишу унутрашњи проблеми, али свакако не на штрб опште стабилности и ауторитета бурманске владе. Ни Британија, ни САД нису биле вољне да безусловно пружају помоћ, приметио је индијски премијер, али перспектива нестабилне Бурме на коју би се потом прелили ратни проблеми из Кине и Индокине, исто тако, није била прихватљив исход ни за кога у региону.⁷⁴ Испоруке великих количина индијског оружја Бурми још увек нису биле изводљиве, али је Нехру пре-

70 Исто, 395–396.

71 Matthew Foley, *The Cold War and National Assertion in Southeast Asia*, 48–49.

72 NAM, 110 FMS 49, File 51, Note from the Burma Foreign Office, 6. 6. 1949.

73 Jawaharlal Nehru, *Letters to Chief Ministers*, Vol. 1 (Oxford: Oxford University Press, 1988), 345.

74 SWJN, Vol. 10 (1990), 410–415.

длагао да се то ипак учини тајно.⁷⁵ Без икакве помпе, Индија је током 1949. године испоручила одређене количине оружја Бурми, мада је Нехру и касније избегавао да изнесе детаље овог договора.⁷⁶ Како су јављали амерички обавештајни извори, радило се о неких 200.000 пушака.⁷⁷ Кинески обавештајни извори су извештавали чак о 250.000 испоручених пушака.⁷⁸ Било како било, У Ну је у својим мемоарима потврдио да је Нехру послао неколико пошиљки оружја, „без кога Бурма не би била спасена”, јер су бурманске трупе, наоружане тим оружјем, успеле затим у новембру те године да преокрену ситуацију на фронту.⁷⁹ Срдачни односи између Индије и Бурме још једном су били потврђени током Нехруове кратке посете Рангуну јуна 1950. године.⁸⁰

Упркос чињеници да је питање финансијске помоћи још увек било нерешено, проблем војне помоћи која је увелико каснила и често била недовољна, показао се као много акутнији за Бурму у условима заоштравања оружаних сукоба широм земље. После дугих перипетија, услед ургентности ситуације, званични Лондон је у јуну одлучио да хитно испоручи Бурми 10.000 пушака као неку врсту прелиминарне помоћи.⁸¹ Међутим, генерал Не Вин је и даље био врло неповерљив према БВМ коју је често сумњичио за тајну подршку Каренима, а услед погоршане ситуације на ратиштима ни сами британски представници нису били исувише заинтересовани да обезбеде оружје за више од два батаљона бурманске армије, како после ово оружје не би пало у руке побуњеника, нарочито не комунистичких.⁸² Британски званичници су и те како били свесни да је моћни генерал представљао њиховог најжешћег противника унутар

75 Исто, 418.

76 Bal Ram Nanda (ed.), *Indian Foreign Policy: The Nehru Years* (New Delhi: Radiant Publishers, 1976), 83.

77 *Foreign Relations of the United States* (FRUS), 1950, Vol. 6 (Washington, DC: USGPO, 1976), 241.

78 Zhonghua renmin gongheguo waijiaobu dang'anguan [Архив Министарства спољних послова НР Кине] (ZWD), 105-00846-03(1), Miandian yu Yindu de guanxi [Бурманско-индијски односи], 22. 12. 1958.

79 U Nu, *Saturday's Son*, 192.

80 TNA, FO 371/83125, Report on Nehru's visit to Burma, 29. 6. 1950.

81 William C. Johnstone, *Burma's Foreign Policy: A Study in Neutralism* (Cambridge: Harvard University Press, 1963), 60.

82 Nicholas Tarling, *Britain, Southeast Asia and the Onset of the Cold War*, 349–350.

бурманске власти, иако је он то често умео врло вешто да крије и да настоји да негује добар однос са британским официрима на терену.⁸³

Овакав проблем у одбрамбеним односима са Британијом захтевао је непосредно ангажовање армијског врха, па је Не Вин у јулу 1949. године званично посетио Лондон како би, у директним разговорима са британским званичницима, регулисао питање правовремених и довољних испорука оружја. Иако су разговори са британским министром спољних послова Ернестом Бевином били срдачни, Не Вин је отворено изнео незадовољство бурманске стране условљавањем испорука оружја решавањем каренског проблема.⁸⁴ Пошто Британија ипак није желела да сасвим изгуби свој утицај у Бурми, проблем испорука оружја је, макар привремено, био регулисан, али је и даље било очевидно да се бурманска страна више није позитивно односила према припадницима БВМ.⁸⁵ Потоњи Не Винов пут у САД јасно је указивао да би Бурманци могли потражити изворе снабдевања и на другој страни, док су британске обавештајне службе имале извесне индиције да би се Не Вин могао обратити Француској, Италији, Југославији или Чехословачкој за нове набавке оружја.⁸⁶ Управо негде у то време, бурманска амбасада у Лондону сондирала је терен за Не Винову посету Југославији, где би се разговарало и о набавкама оружја. Међутим, пошто се Југославија тада налазила у сукобу са Источним блоком, ова посета је била одложена услед деликатног политичког тренутка.⁸⁷

Узевши у обзир могући негативан развој ситуације, британски званичници су одлучили да се још више заузму да се Бурми ипак додели извесна финансијска помоћ преко Комонвелта. Током посете Лондону министар спољних послова Е Маунг је поново затражио финансијску помоћ у износу од 26 милиона фунти, што су британски званичници же-

83 B DFA, Part 4, Series E, Asia, 1950, Vol. 11, 26.

84 TNA, FO 371/75683, Conversation between the Secretary of State and the Deputy Prime Minister of Burma, 6. 7. 1949.

85 TNA, FO 371/75683, Conversation between the Secretary of State and the Deputy Prime Minister of Burma, 18. 7. 1949.

86 TNA, FO 371/75683, Letter from the Foreign Office to the British embassy in the U.S., July 1949.

87 ДАМСПС, ПА, 1949, ф-89, 411906, Телеграм МИП-а југословенској амбасади у Британији, 8. 7. 1947.

лели да испоштују, али се сума чинила превисоком. Зато је направљен предлог да се Бурми обезбеди зајам у износу од 7,5 милиона фунти у коме би учествовале и друге земље Комонвелта, а добар део тог зајма би се обезбедио и кроз куповине бурманског пиринча.⁸⁸ Коначна одлука о овом зајму била је донета средином новембра, мада су се преговори наставили све до јануара 1950. године,⁸⁹ када је коначно на конференцији у Коломбу одлучено да се зајам земаља Комонвелта сведе на шест милиона фунти.⁹⁰ И у овом случају Индија је одиграла значајну улогу како би Бурма коначно добила извесну финансијску подршку (Индија је и даље одлагала наплату старих бурманских дугова), али су и тектонске геополитичке промене у Кини и те како утицале на британску одлуку да убрза процес додељивања зајма Рангуну.⁹¹

Иако је званични Лондон био свестан да би било какво одуговлачење могло натерати бурманске власти да потраже алтернативно решење за снабдевање оружјем, ипак се рачунало да би даље погоршање ситуације могло пресудно утицати на Такин Нуа да потражи већи ослонац на Британију. Напротив, под утиском нарастајуће побуне, званични Рангун је почео да сондира и алтернативне изворе снабдевања оружјем, пре свега у САД, а, као што смо видели, и у Индији. Већ почетком септембра 1948. године бурманске дипломате су се обратиле амбасади САД за хитну помоћ у оружју (5000 карабина, 2.250.000 комада муниције и 150 ципова), али су Американци одбили овај захтев услед нарастајућег конфликта између бурманске владе и Карена, мада, по одредбама споразума са Британијом, САД нису ни могле да пружају помоћ у оружју, пошто нису биле земља Комонвелта.⁹² Међутим, како се даље кретала геополитичка ситуација у Азији, тако су и америчке дипломате мењале своју опрезну политику према Бурми.

Док је генерал Не Вин планирао посету Лондону јула наредне године, званичници Стејт департмента су искористили ову прилику да позову бурманског високог госта да том приликом посети и Вашингтон. Током ове

88 Foley, *The Cold War and National Assertion in Southeast Asia*, 53–55.

89 NAM, 110 FMS 49, File 51, Note from the Burma embassy in India, 23. 1. 1950.

90 TNA, Cabinet (CAB) 129/38, Commonwealth meeting on foreign affairs, Colombo, January 1950, 22. 2. 1950.

91 SWJN, Vol. 14, Part 1 (1992), 508.

92 DNSA, CI00231, Intelligence highlights no. 17 – week of 31 August-6 September 1948.

посете разговарало се и о могућностима америчких испорука оружја, што Американци нису ни крили од својих британских колега, али овом приликом није био постигнут никакав конкретан споразум, иако је Не Вин успео да наручи неколицину транспортних авиона типа Дакота. Негде у то време долазе у Бурму и италијански стручњаци који су радили на организовању производње муниције.⁹³ Ипак, оно што се чини још важнијим за будуће догађаје била је чињеница да су амерички званичници приватно оценили Не Вина као најзначајнијег човека у Бурми који би у будућности могао „формирати сопствену владу”, што се касније заиста и догодило.⁹⁴ Узимајући у обзир да се Не Вин негативно односио према Британцима, врло је вероватно да су амерички званичници видели у томе прилику да и сами изграде конструктиван однос са утицајним бурманским генералом.

Упркос свему, победа комуниста у Кини крајем 1949. године представљала је огромну стратешку промену која је морала донекле утицати и на америчку политику према Бурми. Како је јављала америчка амбасада у Рангуну, многи бурмански званичници су били незадовољни чињеницом да су, по питању економске и војне помоћи, били остављени „на милост и немилост Британаца”.⁹⁵ У исто време, утицајни Џорџ Кенан, као шеф Одељења за планирање Стејт департмента, саветовао је државном секретару Дину Ачесону да САД нису имале шта да траже у Бурми, већ да је требало предност дати британским и индијским напорима.⁹⁶ Међутим, већ средином фебруара 1950. године Ачесон је донео одлуку да би америчка техничка помоћ Бурми могла да допуни оно што је та земља већ добијала од земаља Комонвелта.⁹⁷ Коначно, средином јуна била је донета одлука да се приступи програму пружања економске и техничке помоћи Бурми који би знатно оснажио позиције бурманске владе и тако омогућио стварање функционалне економије која би сачувала ту земљу од потенцијалне комунистичке доминације, а тиме би се само додатно повећало поверење Бурманаца у природу америчке помоћи.⁹⁸

93 Taylor, *General Ne Win*, 131–133.

94 TNA, FO 371/75684, Report from the British embassy in the U.S., 28. 7. 1949.

95 NARA, RG 59, CDF, 790B.00/2-2050, Review of events in Burma, 1 December 1949 to January 31 1950, 20. 2. 1950.

96 FRUS, 1950, Vol. 1 (1977), 131.

97 FRUS, 1950, Vol. 6, 232–233.

98 Исто, 233–244.

Зато су, већ почетком те године, амерички планери све више размишљали о укључивању Бурме у „Програм помоћи заједничке одбране” (Mutual Defense Assistance Program) и пружању значајне економске подршке тој земљи, мада још увек нису били предузети неки конкретнији кораци око доделе осетније војне помоћи.⁹⁹ Ипак, у мају 1950. године је био одобрен план да се десет патролних чамаца доделе бурманској морнарици како би што успешније контролисала ток реке Иравади (три милиона долара).¹⁰⁰ Исто тако, ни бурманска страна није желела да срља у неке нове обавезе које би јој евентуално могле дугорочно и наштетити, све више узимајући у обзир и утицај кинеског фактора, а желело се и да се избегне било какво условљавање војне помоћи.¹⁰¹ Ту су велики утицај имали и лидери бурманских социјалиста које су америчке дипломате отворено сумњичиле за прокомунистички став и негативан однос према западним силама.¹⁰² Међутим, Такин Ну се још увек надао да би и Комонвелт могао доделити већу војну и финансијску помоћ његовој земљи, подсећајући Нехруа на пример Југославије и Грчке, које су тада добиле знатну помоћ од западних сила. Том приликом индијски премијер га је опоменуо да те две земље нису биле адекватан пример за Бурму, јер је Грчка већ била под америчком контролом, а Југославија је „засигурно снажна земља и неће бити тако лако потчињена”, указујући тако на бурманску слабост.¹⁰³ Упркос свему, огорчење бурманских лидера радом БВМ било је нескривено и све интензивније, што се јасно видело током разговора британских дипломата и бурманских званичника.¹⁰⁴

Штавише, Бурма је искористила Корејски рат да добије значајнију економску помоћ од стране САД, али је и даље настојала да очува једну средишњу позицију и одупре се покушајима да буде натерана да се коначно сврста. Управо је улазак Кине у тај сукоб крајем 1950. године

99 NAM, 15/3 (6), File 81, Telegram from the Burmese embassy in the U.S., 13. 3. 1950.

100 DDRS, CK3100363005, Allocation of section 303 funds to provide military aid to the Government of Burma, 5. 5. 1950.

101 NAM, 15/3 (6), File 81, Economic cooperation agreement between USA and Burma, 29. 6. 1950.

102 NARA, RG 59, CDF, 690B.00/4-1450, Appointment of advisory committee to assist Foreign Office, 14. 4. 1950.

103 SWJN, Vol. 14, Part 1 (1992), 506.

104 BDFA, Part 4, Series E, Asia, 1950, Vol. 11, 45.

принудио званични Рангун да настоји да задржи једну избалансирану позицију.¹⁰⁵ Зато је, бранећи овакву политику, Такин Ну упозорио да пример Кореје служи као озбиљно упозорење малим државама укљученим у блоковски сукоб, јасно указујући да прилажење једној или другој страни Хладног рата у таквим околностима може само довести до тога да „нас стигне иста судбина као и Кореју”, односно да буде само бојно поље великих.¹⁰⁶ Лекција коју су Бурманци извукли из Корејског рата говорила је да је било који сценарио бољи за малу земљу од тога да постане место непосредног обрачуна великих сила.

Према томе, овај сукоб је првобитно подстакао Бурму да потражи сигурност у потенцијалним регионалним савезима или примању додатне економске, а по потреби и војне помоћи, најпре од западних земаља. Тако је већ крајем децембра 1950. године Такин Ну, заједно са својим министром спољних послова Сао Кун Чоом предложио да земље Јужне и Југоисточне Азије (Индија, Бурма, Пакистан, Цејлон и Индонезија) формирају савез, одбрамбени у својој суштини, којим би се све ове земље заштитиле од могућег преливања конфликта у Кореји на њихов регион. Исто тако, специјално је било предложено и закључивање уговора о пријатељству између Бурме и Индије, који би, суштински, био војни савез ових двеју држава, а прећутно би се односио и на Кину. Свакако, Нехру није био заинтересован за овакве предлоге, пре свега јер је сматрао да све ове земље на војном плану не могу много тога да учине, док се никако није могао помирити са чланством Пакистана у једној таквој организацији.¹⁰⁷

Управо због опасности могуће кинеске војне интервенције, Бурма је још у септембру 1950. године прихватила америчку економску помоћ у износу од 10 милиона долара, што је потом утицало да званични Рангун прекине разговоре са Британцима око програма помоћи у оквиру Колombo плана, пошто је била присутна и могућност британског надзора над бурманском унутрашњом политиком.¹⁰⁸ Међутим, убрзо су бурмански званичници открили да америчку економску помоћ прати много више

105 Johnstone, *Burma's Foreign Policy*, 223–224.

106 Tinker, *The Union of Burma*, 344–345.

107 SWJN, Vol. 15, Part 2 (1993), 541–545.

108 Clymer, *A Delicate Relationship*, 58–61.

политичког условљавања и контролисања него што је то био случај са британском, па је марта 1952. године Бурма одлучила да се придружи Коломбо плану и добије економску помоћ на тој страни, остајући и даље ван Комонвелта.¹⁰⁹ Осим тога, америчка војна помоћ је била подвргнута специфичној легислативи која је захтевала непосредну контролу над бурманском употребом такве помоћи, што је одувек било неприхватљиво за званични Рангун.¹¹⁰ Свим овим потезима је Бурма само куповала драгоцену време, настојећи тако да потпомогне сопствени економски развојни програм, а увек се могла ослонити на Индију у оквирима Коломбо плана, чиме се избежавала могућност претераног британског условљавања.¹¹¹

Без обзира на овакву значајну одлуку, Бурма је и даље настојала да се држи подаље од свих озбиљнијих западних пројекција, не само зато што је већ била посвећена несврстаној спољној политици већ и зато што је желела да избегне могућност да, на било који начин, изазива владу у Пекингу. Једини начин да Бурма успе да очува своју независност био је у томе да негује најбоље могуће односе са Кином, упркос бројним неспоразумима и недоумицама око кинеских задњих намера, пошто се за Такин Нуа Хладни рат првенствено огледао у одмеравању снага између Вашингтона и Пекинга, а он је настојао да својом несврстаношћу подстакне дијалог двеју страна око Бурме.¹¹² Америчка дипломатија је била и те како свесна да су бурмански лидери били суштински антизападно расположени, чак и кад су примали помоћ са те стране, услед компликованог колонијалног искуства, па је то доста утицало и на карактер њихове спољне политике и њихов нескривени отпор према сваком страном мешању.¹¹³ Управо је отворена западна подршка одметнутим кинеским националистичким трупима у Бурми коначно утицала на то да дође до удаљавања између двеју страна, чак и до прекида сваке војне и економске сарадње са Западом, где је потом насталу брешу неочекивано попунила Југославија.

109 Ademola Adeleke, „The Strings of Neutralism: Burma and the Colombo Plan”, *Pacific Affairs*, Vol. 76, No. 4 (2003/2004), 601–604.

110 NAM, 15/3(6), File 96, Telegram from the Burmese legation in France, 9. 1. 1952.

111 NAM, 15/3(6), File 70, Report on the meeting of the Consultative Committee on the Colombo Plan in Karachi in March 1952, 19. 4. 1952.

112 FRUS, 1952-54, Vol. 12, Part 2 (1984), 12–13.

113 DDRS, CK3100391565, Psychological factors involved in U.S. informational activities in Burma, 16. новембар 1951.

Закључак

Иако је оружана побуна у Бурми трајала још годинама, а у неким случајевима чак и деценијама, већ почетком 50-их година земља је успела да изађе из своје највеће кризе, када је целокупан државни темељ претио да се изненада сруши, постепено се стабилизујући на свим нивоима. Најбоље огледало оваквог успеха владе били су први парламентарни избори, одржани јуна 1951. године на којима је АЛНС освојила 60% гласова и тако задржала своју доминантну политичку позицију у земљи (180 од 233 посланичка места), упркос покушајима опозиције да оспори резултате ових избора.¹¹⁴ Ипак, уколико говоримо о основним разлозима који су допринели да се очува тек стечена независност земље, онда су највећу заслугу засигурно имали Такин Ну и социјалистички чланови владе, који су показали највиши ниво одлучности и организованости у време најтежих искушења. Они не само да су успешно извели реорганизацију оружаних снага и државног апарата, који су потом успели да издрже најтежи могући тест, већ су успели да мобилишу иза себе највећи део бурманског јавног мњења које је било суштински заинтересовано за опстанак независне Бурме и њеног демократског политичког система, не желећи да се она поново потчини било каквом страном фактору.¹¹⁵

Апелујући на бурмански национализам и снагу будистичке вере, као и на очување постулата домаћег демократског система, ма колико он био слаб и у настанку, настојећи тако да пружи једнака права свима, нарочито у руралним областима, водећи бурмански политичари ипак су успели да превазиђу почетне неуспехе и коначно остваре превагу у овој суровој борби. Свакако, разједињеност и лоша координација свих побуњеничких група, као и потоњи међусобни сукоби, исто тако, допринели су да влада у Рангуну добије на времену и консолидује се, а онда изведе и дуго очекивани контраудар.¹¹⁶ Подједнако вештим наступом на унутрашњем и спољном плану, а све у време највеће државне кризе, бурманске власти су положиле стабилне темеље будуће несврстане спољне политике и посебног бурманског пута у социјализам, стварајући тако један

114 U San Nyein, and Daw Myint Kyi, *Myanmar Politics*, Vol. 1, 90–91.

115 Frank N. Trager, *Burma from Kingdom to Republic*, 136–139.

116 U Nu, *Saturday's Son*, 193–195.

општи друштвено-политички консензус.¹¹⁷ Бурму су тада очекивала нова геополитичка искушења, ставивши земљу у жрвањ између НР Кине и САД, чиме се даље калдила њена несврстана позиција, али она више није долазила у смртну опасност као што је то било првих година после стицања независности.

Резиме

Иако је независност од Британске империје изгледала као завршена ствар за бурманске борце за слободу који су прошли кроз огромне муке током година Другог светског рата, преговори о независности нису били лак задатак. Многа политичка и етничка питања остала су неразрешена и она су ставила нову владу на искушења, доводећи тако нову бурманску државу на сам руб пропасти. Будући да се налази на раскршћу Азије, између Индије и Кине, као и између два новооснована блока – Истока и Запада, геополитички положај Бурме био је погодан за привлачење веома нежељене пажње великих и регионалних сила. Стога је било неминовно директно укључивање политичких и војних актера ових сила у процес одлучивања о будућој унутрашњој и спољној политици Бурме. Чим је Бурма постала независна у јануару 1948. године, избио је масовни политички и етнички оружани устанак који је захватио целу земљу, угрожавајући и сам опстанак Владе у Рангуну коју су бранили само малобројни и не баш добро обучени и опремљени војници. Поред тога, недостајала је и озбиљна спољна подршка напорима владе да очува суверенитет и територијални интегритет земље. Само путем своје снажљивости и крајње вештине у решавању бројних унутрашњих и спољашњих проблема, ново бурманско руководство је успело да превазиђе све ове изазове, да угуши побуну у великој мери и да стекне више политичког утицаја у иностранству вештим балансирањем између различитих центара моћи и покушајима да обезбеди више финансијске и војне помоћи. Кроз ова озбиљна искушења, положај Бурме као несврстане земље на крају је учвршћен, чиме је држава стављена у центар будућих напора за ширење глобалног утицаја и домета несврстаности у наредном периоду.

117 *Selected Writings of Retired Ambassador U Thet Tun* (Yangon: Myanmar Historical Commission, 2004), 13–15.

Списак референци – Reference list

Архиви – Archives

- Declassified Documents Reference System
- Digital National Security Archive
- Diplomatski arhiv Ministarstva spoljnih poslova Republike Srbije: Fond Politička arhiva
- National Archives of Myanmar
- National Archives and Records Administration, United States: Record Group 59, Central Decimal Files
- The National Archives, United Kingdom: Cabinet, Foreign Office
- University of Michigan Library: Vladimir Dedijer Papers
- Zhonghua renmin gongheguo waijiaobu dang'anguan [Arhiv Ministarstva spoljnih poslova NR Kine]

Објављени извори – Published sources

- *British Documents on Foreign Affairs*, Part 4, Series E, Asia, 1948, Vol. 7. University Publications of America, 2001.
- *British Documents on Foreign Affairs*, Part 4, Series E, Asia, 1949, Vol. 9. University Publications of America, 2003.
- *British Documents on Foreign Affairs*, Part 4, Series E, Asia, 1950, Vol. 11. University Publications of America, 2003.
- *Foreign Relations of the United States*, 1950, Vol. 1. Washington: USGPO, 1977.
- *Foreign Relations of the United States*, 1950, Vol. 6. Washington: USGPO, 1976.
- *Foreign Relations of the United States*, 1952–54, Vol. 12, Part 2. Washington: USGPO, 1984.
- Nehru, Jawaharlal. *Letters to Chief Ministers*, Vol. 1. Oxford: Oxford University Press, 1988.
- Tinker, Hugh. *Burma: The Struggle for Independence: Documents from Official and Private Sources, 1944-48*, Vol. 2. London: HMSO, 1984.
- *Report on the Frontier Areas Committee of Inquiry, Maymyo, April 24 1947*. Rangoon: GPS, 1947.
- *Selected Works of Jawaharlal Nehru (Second Series)*, Vol. 10. New Delhi: Jawaharlal Nehru Memorial Fund, 1990.
- *Selected Works of Jawaharlal Nehru (Second Series)*, Vol. 11. New Delhi: Jawaharlal Nehru Memorial Fund, 1991.
- *Selected Works of Jawaharlal Nehru (Second Series)*, Vol. 14, Part 1. New Delhi: Jawaharlal Nehru Memorial Fund, 1992.

- *Selected Works of Jawaharlal Nehru (Second Series)*, Vol. 15, Part 2. New Delhi: Jawaharlal Nehru Memorial Fund, 1993.
- Thakin Nu, *Towards Peace and Democracy*. Rangoon: Ministry of Information, 1949.

Литература – Secondary works

- Adeleke, Ademola. „The Strings of Neutralism: Burma and the Colombo Plan”, *Pacific Affairs*, Vol. 76, No. 4, 2003/2004, 593–610.
- Bayly, Christopher, and Tim Harper. *Forgotten Wars: The End of Britain’s Asian Empire*. London: Penguin, 2007.
- Brown, Ian. *Burma’s Economy in the Twentieth Century*. Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
- Butwell, Richard. *U Nu of Burma*. Stanford: Stanford University Press, 1963.
- Cady, John F. *A History of Modern Burma*. Ithaca: Cornell University Press, 1960.
- Callahan, Mary P. *Making Enemies: War and State Building in Burma*. Ithaca: Cornell University Press, 2003.
- Clymer, Kenton. *A Delicate Relationship: The United States and Burma/Myanmar since 1945*. Ithaca: Cornell University Press, 2015.
- Čavoški, Jovan. „Overstepping the Balkan Boundaries: the Lesser Known History of Yugoslavia’s Early Relations with Asian Countries”. *Cold War History*, Vol. 11, No. 4, 2011, 557–577. DOI: 10.1080/14682741003704223.
- Čavoški, Jovan. „Ruka ispružena preko sveta: jugoslovenska podrška Burmi u borbi protiv spoljne agresije 1952–1954”. *Tokovi istorije* 2, 2018, 143–176. DOI: 10.31212/tokovi.2018.2.cav.143-176.
- Čavoški, Jovan. „Nezavisnost, nesvrstanost, socijalizam: osnove jugoslovensko-burmanskog partnerstva u Hladnom ratu”. *Tokovi istorije* 3, 2023, 157–185. DOI: 10.31212/tokovi.2023.3.cav.157-185.
- Čavoški, Jovan. „Drugi svetski rat i njegove posledice kao formativno iskustvo posleratne burmanske politike”. *Istorija 20. veka* 2, 2024, 393–414. DOI: 10.29362/ist20veka.2024.2.cav.393-414.
- Dedijer, Vladimir. *Izgnubljena bitka J. V. Staljina*. Rijeka: GRO Liburnija, 1982.
- Efimova, Larisa. „Did the Soviet Union instruct Southeast Asian Communists to Revolt? New Russian Evidence on the Calcutta Youth Conference of February 1948”. *Journal of Southeast Asian Studies*, Vol. 40, No. 3, 2009, 449–469. DOI: 10.1017/S0022463409990026.
- Foley, Matthew. *The Cold War and National Assertion in Southeast Asia: Britain, the United States, and Burma, 1948–1962*. London: Routledge, 2010.

- Johnstone, William C. *Burma's Foreign Policy: A Study in Neutralism*. Cambridge: Harvard University Press, 1963.
- Kotelawala, John. *An Asian Prime Minister's Story*. London: George G. Harrap, 1956.
- Lintner, Bertil. *The Rise and Fall of the Communist Party of Burma (CPB)*. Ithaca: Cornell University Press, 1990.
- Lowe, Peter. *Contending with Nationalism and Communism: British Policy toward Southeast Asia, 1945–65*. London: Palgrave, 2009.
- Maung, Maung. *Burma and General Ne Win*. Rangoon: Religious Affairs Department, 1969.
- McEnery, John H. *Epilogue in Burma 1945–48*. Tunbridge Wells: Spellmount, 1990.
- Nanda, Bal Ram, ed. *Indian Foreign Policy: The Nehru Years*. New Delhi: Radiant Publishers, 1976.
- *Selected Writings of Retired Ambassador U Thet Tun*. Yangon: Myanmar Historical Commission, 2004.
- Smith, Martin. *Burma: Insurgency and the Politics of Ethnicity*. Bangkok: White Lotus, 1999.
- Tarling, Nicholas. *Britain, Southeast Asia and the Onset of the Cold War, 1945–1950*. Cambridge: Cambridge University Press, 1998.
- Taylor, Robert H. *General Ne Win: A Political Biography*. Singapore: ISEAS, 2015.
- Tinker, Hugh. *The Union of Burma: A Study of the First Years of Independence*. Oxford: Oxford University Press, 1959.
- Trager, Frank N. *Burma from Kingdom to Republic: A Historical and Political Analysis*. New York: Greenwood Press, 1976.
- Tucker, Shelby. *Burma: The Curse of Independence*. London: Pluto Press, 2001.
- U Maung, Maung. *Burmese Nationalist Movements 1940–1948*. Honolulu: University of Hawaii Press, 1990.
- U Nu. *Saturday's Son: Memoirs of the Former Prime Minister of Burma*. New Haven: Yale University Press, 1975.
- U San, Nyein and Myint Kyi Da. *Myanmar Politics*, Vol. 1. Yangon: Myanmar Historical Commission, 2006.
- Vasil'ev, Vladimir Fedorovich. *Istoriya M'yanmy/Birmy XX vek*. Moskva: IV RAN, Kraft, 2010. (Cyrillic)

SUMMARY

Jovan Čavoški

BURMA IN FLAMES: NON-ALIGNMENT AMIDST REBELLION AND
THE THREAT OF COLONIAL RESTORATION (1948–1950)

ABSTRACT: This paper examines Burma's turbulent initial years of independence, during which the country faced existential challenges including widespread armed rebellions and overt foreign interference which placed it at the heart of the Cold War in Asia. Amid this volatile environment, the government in Rangoon painstakingly forged a non-aligned foreign policy, positioning the country as a pioneer and leader in the global non-alignment movement during the post-war era.

KEYWORDS: Burma, independence, rebellion, non-alignment, colonialism, Cold War

Even though gaining independence from the British Empire seemed as a done deal for the Burmese freedom fighters who had undergone tremendous tribulations during the Second World War years, securing independence was no easy task, particularly because it left numerous unresolved political and ethnic issues that would ultimately test the new government and push the emerging Burmese state to the brink of collapse. Being situated at the crossroads of Asia, between India and China, as well as between the two newly established superpower blocs of the East and West, Burma's geopolitical position was bound to draw a lot of unwanted attention from all great and regional powers, as well as directly involve their political and military players on the ground into the process of deciding country's future inner and foreign policy courses. As soon as the country became independent in January 1948, a massive political and ethnic uprising erupted, setting the entire country aflame and jeopardizing the survival of the Rangoon government, which was defended by only a handful of inadequately trained and equipped troops. Furthermore, the government received little significant foreign backing in its ef-

forts to safeguard the country's sovereignty and territorial integrity. Only through their own astuteness and ultimate prowess demonstrated in dealing with a plethora of internal and external troubles, new Burmese leadership had managed to overcome all these challenges, largely quell the rebellion, and gain more political ground abroad by skillfully balancing between different power centers when trying to solicit more financial and military aid. Through these serious trials Burma's non-aligned position was ultimately forged, thus putting the nation at the heart of future efforts of propelling non-alignment's global reach and influence in the following period.